

Sygn. akt *I ACa 1006/19*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 listopada 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny i Własności Intelektualnej

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Karol Ratajczak

Sędziowie: Ryszard Marchwicki

Małgorzata Gulczyńska (spr.)

Protokolant: Sekretarz sądowy Halszka Mróz

po rozpoznaniu w dniu 4 listopada 2020 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) *sp. z o.o. z siedzibą w L.*

przeciwko *M. T. (1), M. T. (2)*

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu XIII Wydział Cywilny z siedzibą w L.

z dnia 25 lipca 2019 r. sygn. akt XIII C 391/18

1. oddała apelację;
2. zasądza od pozwanych na rzecz powoda 4.050 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Ryszard Marchwicki Karol Ratajczak Małgorzata Gulczyńska

I ACa 1006/19

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda – (...) *sp. z o.o. z siedzibą w L.* czynność prawną w postaci przewłaszczenia na zabezpieczenie nieruchomości oznaczonych numerami KW (...) oraz (...) dokonanego przez M. W. (1) na rzecz pozwanych M. T. (1) i M. T. (2) umową z 8 maja 2013 r. zawartą w formie aktu notarialnego repertorium A numer (...), w celu egzekwowania wierzytelności powoda wobec M. W. (1) wynikającej z nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Poznaniu XIII Wydział Cywilny z siedzibą w L. z 18 października 2013 r. wydanego w sprawie XIII Nc 48/13/4 utrzymanego w mocy wyrokiem z 30 października 2014 r. w sprawie XIII C 574/14/3 zmienionego przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z 22 października 2015 r. w sprawie I ACa 457/15. Ponadto Sąd orzekł o kosztach postępowania.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku powołano następujące fakty.

Na mocy umowy zawartej 8 maja 2013 r. w formie aktu notarialnego pozwani udzielili M. W. (1) pożyczki w kwocie 10.000 zł z terminem zwrotu całej kwoty do 31 grudnia 2013 r. W celu zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z umowy pożyczki M. W. (1) przeniosła prawo własności nieruchomości objętych księgami wieczystymi numer (...). Pozwani zobowiązali się do powrotnego przeniesienia na rzecz M. W. (1) prawa własności nieruchomości w terminie 14 dni od dnia spłaty całej kwoty zadłużenia. Wartość nieruchomości będących przedmiotem przewłaszczenia według stanu i poziomu cen na dzień 8 maja 2013 r. wynosiła 126.142 zł, w tym wartość nieruchomości objętej księgą wieczystą (...) – 80.716 zł, a wartość nieruchomości (...) – 45.426 zł.

W dniu 31 grudnia 2003 r. pomiędzy Bankiem (...) SA w W., a Ubojnią (...) A. L., A. L., Ł. L. sp. j. z siedzibą w K. została zawarta umowa nr (...) kredytu krótkoterminowego odnawialnego w rachunku bieżącym w kwocie 3.500.000 zł. Spłata kredytu została zabezpieczona przez zawarcie tego samego dnia pomiędzy kredytodawcą a kredytobiorcą sześciu umów przewłaszczenia na zabezpieczenie rzeczy oznaczonych co do tożsamości. Dodatkowe umowy przewłaszczenia zostały zawarte 26 lipca 2004 r., 27 lipca 2005 r. i 30 stycznia 2009 r. Kredyt został również zabezpieczony przez ustanowienie hipotek umownych kaucyjnych na nieruchomościach o nr KW: (...), (...), (...) oraz (...).

W dniu 27 kwietnia 2012 r. została zawarta pomiędzy Bankiem (...) SA (następcą prawnym Banku (...) SA) a (...) sp. z o.o. umowa poręczenia, na podstawie której powód udzielił bankowi poręczenia za spłatę wierzytelności wynikającej z umowy kredytu z 31 grudnia 2003 r. Poręczycielami spłaty powyższej wierzytelności byli również: A. L. (2), A. L. (3), M. W. (1), Ł. L. (2), spółka Zakłady (...) sp. z o.o., oraz spółka Grupa (...) sp. z o.o.

W dniu 12 lutego 2013 r. Bank wypowiedział umowę kredytu i wyznaczył termin zapłaty kwoty 2.927.614,35 zł. Wymagana kwota nie została spłacona przez dłużnika i Bank wezwał do jej zapłaty wszystkich współporęczycieli.

W dniu 14 marca 2013 r. powód, jako poręczyciel, dokonał spłaty całego zobowiązania wynikającego z umowy kredytowej. Na skutek wstąpienia w prawa zaspokojonego banku na rzecz powoda są ustanowione hipoteki umowne kaucyjne na czterech nieruchomościach (KW: (...), (...), (...) i (...)) stanowiących obecnie własność spółki (...). Wobec tych nieruchomości toczy się postępowanie egzekucyjne prowadzone przez Komornika Sądowego M. K., które jest zawieszona.

W dniu 18 października 2013 r. w sprawie o sygn. XIII Nc 48/13/4 Sąd Okręgowy w Poznaniu – Ośrodek (...) w L. wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, w którym nakazał M. W. (1), by w terminie 14 dni zapłaciła na rzecz powoda kwotę 352.907,07 zł z ustawowymi odsetkami od 17 maja 2013 r. do dnia zapłaty i kosztami postępowania. Wyrokiem z 30 października 2014 r. w sprawie o sygn. XIII C 574/14/3 Sąd Okręgowy w Poznaniu – Ośrodek (...) w L. utrzymał w mocy ten nakaz zapłaty. Powyższy wyrok został zmieniony wyrokiem z 22 października 2015 r. wydanym w sprawie o sygn. I ACa 457/15 przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu o tyle tylko, że uchylono nakaz zapłaty co do kwoty 1.920,64 zł z ustawowymi odsetkami i w tym zakresie umorzono postępowanie.

Powód wszczął postępowanie egzekucyjne wobec M. W. (1), które jest prowadzone w sprawie o sygn. Km 2174/15 przez komornika sądowego M. K.. Roszczenie powoda egzekwowane w tym postępowaniu wynosi 521.800,85 zł. Roszczenie innego wierzyciela około 246.000 zł. Egzekucja prowadzona z wierzytelności w Urzędzie Skarbowym z tytułu nadpłat wszelkich podatków pozostała bezskuteczna. Ze sprzedaży nieruchomości położonej w M. uzyskano kwotę 1.367,24 zł. Skierowano też czynności egzekucyjne do udziałów M. W. (1) w spółkach: (...) sp. z o.o. (5 udziałów), w Zakładach (...) sp. z o.o. (29 965 udziałów) oraz Zakładach (...) sp. z o.o. (187 udziałów).

Zarządzeniem z 26 stycznia 2016 r. komornik sądowy zarządził sprzedaż pięciu udziałów zajętych w spółce (...) stanowiących własność M. W. (1). Spółka (...) w 2015 r. uzyskała dochód w wysokości 68.256,97 zł, a w 2016 r. w wysokości 14.867,88 zł.

W spółce Zakłady (...) zarządzono sprzedaż 187 udziałów stanowiących własność M. W. (1). Na podstawie postanowienia z 8 stycznia 2019 r. wydanego przez referendarza sądowego wartość tych udziałów została oszacowana

na kwotę 948.028,29 zł. Powyższe postanowienie nie jest prawomocne i zostało zaskarżone przez wszystkich uczestników postępowania. W 2016 r. spółka Zakłady (...) uzyskała dochód w wysokości 12.878,97 zł, a w 2017 r. w wysokości 40.200,59 zł. Spółka znajduje się w upadłości układowej.

Powód dochodził sądownie zapłaty od pozostałych współporęczycieli będących najbliższą rodziną M. W. (1). Obecnie toczą się postępowania egzekucyjne wobec (...), (...) sp. z o.o., Ł. L. (2), A. L. (2) i G. W., które są bezskuteczne.

W toku postępowania egzekucyjnego toczącego się w sprawie Km 1160/16 przeciwko (...) dokonano zajęcia ruchomości i ich sprzedaży za kwotę 6.000 zł. Na podstawie planu podziału powód otrzymał kwotę 479,55 zł. Kolejne licytacje ruchomości okazały się bezskuteczne. Postanowieniem z 8 listopada 2016 r. Zakłady (...) nie posiadają nieruchomości. Roszczenia powoda na dzień 28 listopada 2018 r. wynoszą 748.030,92 zł. Roszczenie wszystkich wierzycieli około 5.282.514 zł, w tym roszczenie jednego z uprzywilejowanych wierzycieli około 550.000 zł. Na mocy postanowienia z 26 lutego 2018 r. postępowanie zostało zawieszono z uwagi na brak możliwości stwierdzenia prawidłowości umocowania organu uprawnionego do reprezentowania dłużnika.

Postanowieniem z 2 października 2013 r. wydanym przez Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. w sprawie o sygn. XI Gu 24/13 wniosek o ogłoszenie upadłości Zakładów (...) sp. z o.o. został oddalony z uwagi na brak majątku wystarczającego na przeprowadzenie postępowania upadłościowego. Ustalono, że (...) ma ponad stu wierzycieli i nie reguluje swoich wymagalnych zobowiązań, które wynoszą łącznie 9.000.000 zł.

Wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w P. uchylono postanowienie Dyrektora Izby Skarbowej w P. z 31 marca 2015 r. w przedmiocie umorzenia postępowania egzekucyjnego toczącego się wobec spółki (...). Zgodnie ze stanowiskiem tego Sądu spółka posiada składniki majątkowe, do których można skutecznie skierować czynności egzekucyjne, których koszt jest niższy od kosztów postępowania upadłościowego.

Postępowanie egzekucyjne toczące się w sprawie Km 2175/15 przeciwko G. W. (mężowi dłużniczki) jest zawieszono na mocy postanowienia Sądu wydanego w sprawie o sygn. XIII C 437/18/2 w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia. W trakcie postępowania nie wyegzekwowano żadnej kwoty. Dokonano zajęcia wynagrodzenia, rachunków bankowych, wierzytelności oraz pięciu udziałów w spółce (...) sp. z o.o. Roszczenie powoda na dzień 28 listopada 2018 r. wynosi 519.741,01 zł.

Postępowanie egzekucyjne toczące się w sprawie Km 1317/15 przeciwko A. L. (3) jest zawieszono na mocy postanowienia Sądu wydanego w sprawie o sygn. XIII C 808/18/3 w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia. W trakcie postępowania nie wyegzekwowano żadnej kwoty. Dokonano zajęcia świadczenia emerytalno-rentowego, wierzytelności oraz pięciu udziałów w spółce (...) sp. z o.o. Roszczenie powoda na dzień 28 listopada 2018 r. wynosi 508.797,16 zł.

W trakcie postępowania egzekucyjnego toczącego się w sprawie Km 560/16 przeciwko A. L. (2) wyegzekwowano na rzecz powoda 1.805,06 zł, dokonano zajęcia świadczenia emerytalnego, wierzytelności oraz udziałów w spółce (...) sp. z o.o. (5 udziałów), w spółce (...) (20 000 udziałów) i w spółce Zakłady (...) sp. z o.o. w upadłości układowej (126 udziałów). Roszczenie powoda na dzień 28 listopada 2018 r. wynosi 416.243,42 zł.

W trakcie postępowania egzekucyjnego toczącego się w sprawie Km 1874/17 przeciwko Ł. L. (2) nie wyegzekwowano na rzecz powoda żadnej kwoty, dokonano zajęcia wierzytelności, rachunków bankowych oraz udziałów w spółce (...) sp. z o.o. (5 udziałów), w spółce Zakłady (...) (29 965 udziałów) i w spółce Zakłady (...) sp. z o.o. w upadłości układowej (187 udziałów). Roszczenie powoda na dzień 28 listopada 2018 r. wynosi 534.980,69 zł.

Postępowanie egzekucyjne toczące się w sprawie Km 4229/16 wobec (...) sp. z o.o. jest również bezskuteczne. Roszczenie powoda na dzień 5 kwietnia 2018 r. wynosi 350.985,43 zł w zakresie należności głównej i 157.501,11 zł w zakresie odsetek.

Pismem z 3 marca 2017 r. powód został wezwany przez Zakłady (...) sp. z o.o. z/s w K. do zapłaty kwoty 3.596.850 zł tytułem dopłaty do udziałów posiadanych przez powoda w tej spółce – w wysokości 30 zł na jeden udział – na mocy uchwały wspólników z 10 lipca 2015 r. Żaden z udziałowców tej spółki (w tym M. W. (1) i Ł. L. (2)) nie dokonał z tego tytułu wpłaty. Pismem z 14 marca 2017 r. spółka (...) dokonała potrącenia wierzytelności z tytułu dopłat z wierzytelnością przysługującą powodowi w zakresie kwoty 759.744,03 zł tytułem odsetek ustawowych oraz w zakresie kwoty 2.807.883,48 zł tytułem należności głównej. W związku z tym wezwaniem powód złożył zawiadomienie o popełnieniu na jego szkodę przestępstwa. Wyrokiem z 1 lutego 2019 r. wydanym w sprawie o sygn. XVI K 118/18 Sąd Okręgowy w Poznaniu uznał Ł. L. (2), M. W. (1) i A. L. (2) winnych tego, że w okresie od 10 lipca 2015 r. do 22 marca 2017 r. w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, wspólnie i w porozumieniu, występując w imieniu Zakładów (...) sp. z o.o. usiłowali doprowadzić zarząd (...) sp. z o.o. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem tej spółki w kwocie 3.596.850 zł w ten sposób, że przerobili protokół Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników (...) z dnia 10 lipca 2015 r., po czym powołując się na rzekomo przyjętą tego dnia uchwałę dotyczącą pokrycia strat spółki za rok obrotowy 2013 poprzez wniesienia dopłat w wysokości 30 zł od każdego posiadanego udziału, pismem z dnia 3 marca 2017 r. wezwali (...) sp. z o.o. do zapłaty wymienionej kwoty. Oskarżeni zostali skazani na bezwzględną karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności oraz orzeczono wobec nich zakaz zajmowania wszelkich stanowisk w organach spółek kapitałowych na okres pięciu lat.

Powód wystąpił z powództwem o ustalenie nieistnienia uchwały dotyczącej pokrycia strat spółki (...) za rok obrotowy 2013 poprzez wniesienia dopłat, które toczy się obecnie przed Sądem Okręgowym w Poznaniu w sprawie o sygn. IX GC 370/17. Na mocy postanowienia z 23 kwietnia 2019 r. powód uzyskał w tej sprawie zabezpieczenie roszczenia poprzez wstrzymanie wykonania uchwały.

Powód był poręczycielem dwóch innych umów kredytowych zawartych przez Zakłady (...) sp. z o.o. W dniu 2 czerwca 2010 r. spółka (...) zawarła z Bankiem (...) SA w W. umowę kredytu obrotowego do kwoty 1.000.000 zł. Umowa ta została poręczona również przez A. L. (2), Ł. L. (2) i M. W. (1). M. W. (1) i G. W., jako właściciele nieruchomości położonej w miejscowości M. oraz Ł. L. (2) jako właściciel nieruchomości położonych w miejscowości K., złożyli oświadczenie o ustanowieniu na tej nieruchomości hipoteki łącznej kaucyjnej do kwoty 1.500.000 zł na rzecz banku celem zabezpieczenia spłaty wierzytelności. (...) te stały się następnie własnością spółki (...) sp. z o.o. w P.. W dniu 29 marca 2013 r. powód z tytułu umowy poręczenia, dokonał zapłaty na rzecz banku kwoty 750.348,47 zł, a następnie wystąpił do sądu z pozwem o zapłatę przeciwko spółce (...) i spółce (...). Wyrokiem z 27 stycznia 2015 r. wydanym w sprawie o sygn. IX GC 439/14 Sąd Okręgowy w Poznaniu zasądził od pozwanych (...) i spółki (...) in solidum 750.348,47 zł, zastrzegając odpowiedzialność spółki (...) do wysokości hipoteki umownej łącznej kaucyjnej do kwoty 1.500.000 zł ustanowionej na nieruchomościach o numerach KW: (...), (...), (...) oraz (...) stanowiących wcześniej własność Ł. L. (2) oraz M. W. (1) i G. W.. Powyższy wyrok został zmieniony przez Sąd II instancji o tyle, że zasądzona kwota została obniżona do 500.232,31 zł. W postępowaniu egzekucyjnym w sprawie Km 2025/16 wszczęto egzekucję z wyżej wskazanych nieruchomości stanowiących własność spółki (...). Spółka (...) wystąpiła do sądu z powództwem o pozbawienie wykonalności wyżej opisanego tytułu wykonawczego powołując się na umorzenie długu w wyniku dokonanego przez (...) potrącenia z wierzytelnością przysługującą spółce (...) z tytułu dopłat od wspólników na mocy uchwały z 10 lipca 2015 r. Spółka (...) uzyskała zabezpieczenie roszczenia poprzez zawieszenie postępowania egzekucyjnego.

Powód dochodzi sędownie od M. W. (1) także zapłaty kwot 100.544,44 zł i 150.069,69 zł wynikających z faktu spłaty przez powoda jako poręczyciela kredytów udzielonych (...) w roku 2008 i 2010 r., których M. W. (1) również była poręczycielem.

Ze skargi pauliańskiej wniesionej przez powoda toczą się postępowania odnośnie do nieruchomości przewłaszczonych na zabezpieczenie na rzecz spółki (...) przez Ł. L. (2), (...) sp. z o.o. oraz przez M. W. (1) i G. W..

Za niewiarygodne Sąd uznał zeznania przesłuchanej w charakterze świadka M. W. (1) w zakresie, w jakim opisała okoliczności związane ze zbyciem nieruchomości na rzecz pozwanych. Sąd zwrócił uwagę na brak ekwiwalentności pomiędzy wartością pożyczki a wartością nieruchomości przewłaszczonych na zabezpieczenie. Zdaniem Sądu nie jest

prawdopodobne, by M. W. (1) zawarła umowę pożyczki na tak niekorzystnych warunkach i doprowadziła do utraty prawa własności aż dwóch nieruchomości. Do zabezpieczenia spłaty pożyczki wystarczające było przewłaszczenie prawa własności jednej z nich. Ponadto M. W. (1) zeznała, że kwotę pożyczki przeznaczyła na wynagrodzenia dla pracowników w spółce, w której jest udziałowcem, jednak nie przedstawiła żadnych dokumentów na potwierdzenie swoich twierdzeń, a w szczególności umowy ze spółką. Zeznania świadka nie były rzeczowe. M. W. (1) kwestionowała wiarygodność powoda, powołując się na uchwałę w przedmiocie dopłat do udziałów i twierdziła, że dysponuje majątkiem, z którego wiarygodność powoda może zostać zaspokojona. Podobnie oceniono zeznania świadka Ł. L. (2) – brata M. W. (1).

Za przydatną dla rozstrzygnięcia sprawy Sąd uznał opinię biegłego sądowego P. T. z 14 lutego 2019 r. wraz z ustną opinią wydaną na rozprawie w dniu 21 maja 2019 r. co do wartości przewłaszczonych nieruchomości.

Sąd oddalił wniosek dowodowy pozwanych dotyczący zobowiązania Komornika Sądowego M. K. do doręczenia opisu i oszacowania nieruchomości o nr KW: (...), (...), (...) oraz (...) sporządzonego przez biegłego sądowego E. N. w postępowaniu egzekucyjnym o sygn. KM 2025/15 na okoliczność wykazania wartości rynkowych wskazanych nieruchomości, których sprzedaż w ramach powyższego postępowania egzekucyjnego, na skutek ustanowionych hipotek na rzecz powoda umożliwi pełne uregulowanie zobowiązania nie tylko wobec M. W. (1), ale zwłaszcza dłużnika głównego wobec powoda, będącego następstwem roszczenia powódki z tytułu spłaty kredytu Zakładów (...) wobec (...) SA, prowadzenia czynności egzekucyjnych ze wskazanych nieruchomości z wniosku powoda. Ponadto Sąd oddalił wniosek dowodowy pozwanych zgłoszony na wypadek oddalenia wcześniejszego wniosku, a dotyczący powołania biegłego w celu sporządzenia operatu szacunkowego ustalającego wartość wskazanych nieruchomości na okoliczność wykazania rynkowej wartości majątku, z którego powód prowadzi aktualnie postępowanie egzekucyjne oraz wniosek o dopuszczenie dowodu z operatu szacunkowego dotyczącego tych nieruchomości przedłożonego przez pozwanych, albowiem z zeznań komornika sądowego M. K. wynika, że postępowanie egzekucyjne toczące się wobec wskazanych nieruchomości zostało zawieszona, co oznacza, że egzekucja z tego majątku jest bezskuteczna i dlatego ustalenie wartości majątku, z którego powód nie może zaspokoić swojego roszczenia, pozostaje bez wpływu na wynik niniejszego postępowania.

Sąd uznał, że powód dochował terminu wynikającego z art. 534 k.c.

Pozwani w toku postępowania kwestionowali istnienie wiarygodności powoda wobec M. W. (1) w dacie dokonania czynności zaskarżonej skargą pauliańską. Sąd Okręgowy uznał, że wiarygodność ta powstała 14 marca 2013 r., gdy powód dokonał spłaty całego zobowiązania wynikającego z umowy kredytowej, której M. W. (1) była poręczycielem. Czym innym jest wymagalność tego roszczenia, co nastąpiło w dacie doręczenia wezwania do zapłaty, tj. 14 maja 2013 r., a co nie może być utożsamiane z powstaniem wiarygodności.

Pozwani podnieśli, że nie jest spełniona przesłanka istnienia wiarygodności podlegającej ochronie na podstawie art. 527 § 1 k.c. w chwili orzekania. Powołali się na potrącenie dokonane przez Zakłady (...) sp. z o.o. pismem z 14 marca 2017 r. wiarygodności z tytułu dopłat jakie zostały uchwalone przez zgromadzenie wspólników Zakładów (...) w dniu 10 lipca 2015 r., w łącznej kwocie 3.596.850 zł, z wiarygodnością jaką posiada powód wobec Zakładów (...) sp. z o.o. z tytułu spłaty jako poręczyciel kredytu w (...) SA. Wykonanie powyższej uchwały zostało jednak wstrzymane na mocy postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu z 23 kwietnia 2019 r. wydanego w sprawie o sygn. IX GC 370/17, co oznacza, że domaganie się od powoda zapłaty z tytułu dopłat ustanowionych na mocy tej uchwały jest nieuprawnione, a uwzględnienie zarzutu potrącenia do czasu obowiązywania tego postanowienia jest niedopuszczalne. Na bezzasadność zarzutu potrącenia wskazuje również nieprawomocny wyrok skazujący M. W. (1) za usiłowanie doprowadzenia powoda do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w wysokości 3.596.850 zł w związku z dochodzeniem od powoda zapłaty tej kwoty tytułem dopłat do udziałów na podstawie uchwały z 10 lipca 2015 r., która w rzeczywistości nie została przyjęta. Nieprawomocność tego orzeczenia nie może przesądzać o zasadności oświadczenia o potrąceniu opartego na uchwale z 10 lipca 2015 r.

Pozwani kwestionowali istnienie kolejnej przesłanki skargi pauliańskiej w postaci dokonania przez dłużnika czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, powołując się na to, że M. W. (1) wiedzę o roszczeniu powoda uzyskała z wezwania do zapłaty, które otrzymała 14 maja 2013 r. W świetle art. 527 § 1 k.c. świadomość pokrzywdzenia istnieje, gdy dłużnik wie, że na skutek czynności prawnej określone składniki wyjdą z jego majątku, wierzyciele będą mieli trudności z zaspokojeniem, a w rezultacie wystąpią po ich stronie ujemne następstwa w postaci niewypłacalności dłużnika prowadzącej do ich pokrzywdzenia. Dla oceny tej przesłanki istotne jest to, że pismem z 12 lutego 2013 r. bank wypowiedział umowę kredytu i wezwał wszystkich współporęczycieli do zapłaty wymagalnych wierzytelności. W tej dacie M. W. (1) miała więc świadomość wymagalnego roszczenia banku i ewentualnego roszczenia pozostałych współporęczycieli. Powyższe oznacza, że M. W. (1), wyzbywając się majątku, miała świadomość ujemnego wpływu tej czynności na położenie jej wierzycieli. Podkreślić należy, że dla spełnienia przesłanki w postaci świadomości pokrzywdzenia wierzycieli wystarczające jest przewidywanie, że może dojść do pokrzywdzenia wierzycieli i godzenie się na takie konsekwencje swojego działania.

Sąd nie miał również wątpliwości, że na skutek czynności prawnej w postaci przewłaszczenia na zabezpieczenie dwóch nieruchomości dłużniczki doszło do pokrzywdzenia powoda. Zgodnie z art. 527 § 2 k.c. czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności.

Na fakt pokrzywdzenia powoda wskazuje przede wszystkim to, że powód, pomimo dysponowania od 22 października 2015 r. tytułem egzekucyjnym wydanym przeciwko M. W. (1), do chwili obecnej nie uzyskał zaspokojenia swojego roszczenia. W związku z brakiem zapłaty, w 2015 r. powód wszczął postępowanie egzekucyjne wobec M. W. (1), które jest prowadzone w sprawie o sygn. Km 2174/15 przez komornika sądowego M. K. i które jest bezskuteczne. Zdaniem Sądu dla oceny roszczenia powoda nie ma znaczenia fakt, że postępowanie egzekucyjne prowadzone wobec M. W. (1) nie zostało zakończone i że w jego toku zabezpieczono udziały dłużniczki w spółce Zakłady (...), których wartość została oszacowana w kwocie 948.028,29 zł. Pokrzywdzenie powoda polega na tym, że od czterech lat prowadzi wobec swojego dłużnika bezskutecznie postępowanie egzekucyjne, a bezskuteczność ta wynika z celowego działania dłużniczki i podejmowania przez nią działań utrudniających zaspokojenie roszczeń powoda. Istotne dla oceny całokształtu okoliczności sprawy jest to, że postępowania egzekucyjne prowadzone wobec pozostałych współporęczycieli – członków rodziny M. W. (1) – również są bezskuteczne. Celowe działania M. W. (1) i pozostałych współporęczycieli, polegające przede wszystkim na wyzbywaniu się majątku, obrazuje nie tylko bezskuteczność prowadzonych postępowań egzekucyjnych, ale i fakt sprawy karnej toczącej się wobec M. W. (1), Ł. L. (2) i A. L. (2) zakończonej skazującym wyrokiem wydanym przez Sąd I instancji za popełnienie przestępstwa usiłowania oszustwa na szkodę powoda. Z uzasadnienia wyroku wynika, że M. W. (1) wraz z Ł. L. (2) i A. L. (2) podejmując kolejne zabiegi, starała się z możliwą starannością zapewnić sobie powodzenie planu, którego ostatecznym skutkiem miało być w pełni bezkosztowe pozbycie się znacznego długu wobec pokrzywdzonej spółki (powoda). W konsekwencji, Sąd nie miał wątpliwości, że czynność prawna dokonana przez M. W. (1) w dniu 8 maja 2013 r., polegająca na przewłaszczeniu na zabezpieczenie nieruchomości o wartości 126.142 zł na zabezpieczenie umowy pożyczki kwoty 10.000 zł również miała na celu i faktycznie doprowadziła do pokrzywdzenia powoda. Na skutek działania dłużniczki, powód nie mógł przeprowadzić postępowania egzekucyjnego z przewłaszczonych na zabezpieczenie nieruchomości, a która to egzekucja mogłaby się okazać skuteczna w przeciwieństwie do czynności egzekucyjnych podejmowanych wobec pozostałych składników majątku dłużniczki. Wskazać należy, że w postępowaniu egzekucyjnym została przeprowadzona skutecznie egzekucja z innej nieruchomości dłużniczki, co dodatkowo uzasadnia tezę, że M. W. (1) na skutek zawartej umowy z pozwanymi w dniu 8 maja 2013 r. uniemożliwiła przeprowadzenie egzekucji z przewłaszczonych nieruchomości.

Całkowicie bezzasadne było stanowisko pozwanych, którzy próbując wykazać brak przesłanki w postaci niewypłacalności powoływali się na prawa majątkowe, w które wstąpił powód, a którymi wcześniej dysponował bank (...) SA w ramach zabezpieczenia kredytu udzielonego Zakładom (...). Na skutek wstąpienia w prawa zaspokojonego banku na rzecz powoda są ustanowione hipoteki umowne kaucyjne na czterech nieruchomościach. Prowadzone z nich postępowanie egzekucyjne jest jednak zawieszona. Powyższe oznacza, że powód nie może uzyskać z tego tytułu

zaspokojenia swojego roszczenia, co oznacza, że M. W. (1), wyzbywając się majątku w postaci przewłaszczonej nieruchomości, doprowadziła do zwiększenia swojej niewypłacalności i pokrzywdzenia powoda. Sąd uznał, że pod pojęciem niewypłacalności mieści się każde pogorszenie perspektywy zaspokojenia wierzyciela, w tym również wydłużenie w czasie osiągnięcia pozytywnego efektu przedsięwziętych w tym celu działań.

W ocenie Sądu pierwszej instancji w sprawie znajduje zastosowanie art. 528 k.c. i powód może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby pozwani nie wiedzieli i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogli się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. W judykaturze został bowiem wyrażony pogląd, że czynność przewłaszczenia na zabezpieczenia jest nieodpłatna (tak wyroki Sądu Najwyższego z 24 września 2015 r., V CSK 667/14 i z 19 września 2007 r., II CSK 189/07). Niezależnie od powyższego Sąd uznał, że rażąca dysproporcja pomiędzy przedmiotem umowy a przedmiotem zabezpieczenia uzasadnia stanowisko, że pozwani byli świadomi, a przynajmniej przy zachowaniu należytej staranności powinni mieć świadomość, że czynność ta prowadzi do pokrzywdzenia wierzycieli M. W. (1).

W konkluzji Sąd Okręgowy uznał, że roszczenie powoda w świetle art. 527 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 528 k.c. jest uzasadnione.

W toku postępowania pozwani powoływali się na art. 533 k.c. przewidujący możliwość zwolnienia się od zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela żądającego uznania czynności za bezskuteczną, wskazując że mienie dłużniczki ich zdaniem jest wystarczające do zaspokojenia wierzyciela. W tym zakresie pozwani wskazali na majątek innego dłużnika powoda, tj. Zakładów (...) sp. z o.o., z którego ich zdaniem powód może uzyskać zaspokojenie swojej wierzytelności przysługującej mu wobec dłużnika głównego. Sąd w całości podzielił pogląd wyrażony przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z 15 marca 2016 r. w sprawie o sygn. V ACa 173/15 i uznał, że przewidziany w art. 533 k.c. sposób obrony osoby trzeciej obejmuje możliwość wskazywania przez tę osobę jedynie mienia dłużnika, a więc podmiotu, z którym osoba ta dokonała zaskarżonej czynności prawnej prowadzącej do uszczuplenia majątku dłużnika. Nie ma zatem znaczenia, że obok dłużnika rozporządzającego elementami majątkowymi, za ten sam dług odpowiada jeszcze inny dłużnik solidarny, niezależnie od samej prawnej konstrukcji i funkcji tej solidarności. Nieuzasadnione było więc powoływanie się na hipoteki ustanowione na rzecz powoda na nieruchomościach o nr KW: (...), (...), (...) oraz (...) na skutek wstąpienia w prawa zaspokojonego banku. Dodatkowo Sąd wskazał, że wobec zawieszenia postępowania egzekucyjnego, powód nie może uzyskać zaspokojenia z hipotek ustanowionych na tych nieruchomościach. Możliwość zaspokojenia powinna być realna, w przypadku wskazanych nieruchomości postępowanie egzekucyjne nie toczy się, co oznacza, że wskazany majątek nie jest majątkiem konkurencyjnym wobec nieruchomości stanowiących przedmiot zaskarżonej w niniejszym postępowaniu czynności. Powyższe nieruchomości zabezpieczają hipotecznie również inną wierzytelność powoda wynikającą z wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 27 stycznia 2015 r. w sprawie o sygn. IX GC 439/14 zmienionego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 21 czerwca 2016 r. w sprawie o sygn. I ACa 1555/15. Postępowanie egzekucyjne na podstawie tych tytułów zostało również zawieszono i to na skutek wniosku o zabezpieczenie roszczenia w sprawie o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego wszczętej przez spółkę (...), co wskazuje, że postępowanie egzekucyjne z tych nieruchomości jest wstrzymane na podstawie czynności podejmowanych m. in. przez M. W. (1).

Pozwani powoływali się również na majątek w postaci ruchomości oznaczonych co do tożsamości, które zostały przewłaszczone na zabezpieczenie spłaty kredytu z 31 grudnia 2003 r. na rzecz Banku (...) SA w W. i przeniesione na powoda na mocy umowy z 10 kwietnia 2013 r. Umowa ta została uznana za nieważną przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu w sprawie o sygn. I ACa 906/15 z powództwa powoda przeciwko A. L. (2). Sąd Okręgowy podzielił wyrażony w tym wyroku pogląd, że prawo własności ruchomości przewłaszczonej na zabezpieczenie nie stanowi prawa, o którym mowa w art. 509 § 2 k.c. Charakter akcesoryjny mają tylko te prawa, których istnienie i zakres zależy od istnienia i treści wierzytelności. Natomiast prawo własności ze swej istoty jest prawem samodzielnym, które nie jest związane z innym prawem. Powyższe oznacza, że powód wraz z wierzytelnością przysługującą bankowi wobec Zakładów (...) nie mógł nabyć prawa własności ruchomości przewłaszczonej na zabezpieczenie na rzecz banku. Z chwilą spełnienia roszczenia na rzecz banku spółka Zakłady (...) mogła domagać się od banku zwrotnego przeniesienia na jej rzecz prawa własności ruchomości. Bez zgody spółki bank nie mógł przenieść prawa własności ruchomości na rzecz innego

podmiotu. Powyższe oznacza, że wskazywanie majątku w postaci prawa własności ruchomości przewłaszczonego na rzecz banku, jako majątku z którego powód mógłby uzyskać zaspokojenie, było nieuzasadnione.

Ponadto pozwani wskazali na udziały dłużniczki w spółce Zakłady (...) sp. z o.o. w upadłości układowej, których wartość została oszacowana nieprawomocnie na 948.028,29 zł. Sąd wskazał należy, że zgodnie z art. 911⁷ § 1 k.p.c., komornik może sprzedać zajęte prawo z wolnej ręki po cenie nie niższej niż 75% ceny oszacowania. Jeżeli nie dojdzie do sprzedaży z wolnej ręki, komornik obowiązany jest przeprowadzić licytację publiczną, w której sprzedaż nie może nastąpić za cenę niższą niż połowa wartości szacunkowej (art. 867 k.p.c. w zw. z art. 911⁷ § 4 k.p.c.). Zdaniem Sądu w przypadku egzekucji z udziałów dłużniczki z udziałów w spółce znajdującej się w upadłości układowej istnieją uzasadnione wątpliwości co do tego czy powód uzyska pełne zaspokojenie. W toku egzekucji może dojść do sytuacji, w której udziały dłużniczki nie zostaną sprzedane, zważywszy na to, że sprzedaż licytacyjna nie może nastąpić za cenę niższą niż połowa wartości szacunkowej. Ponadto udziały te mogą zostać sprzedane w cenie wynoszącej połowę wartości szacunkowej, tj. 474.014,15 zł, a wysokość roszczenia powoda egzekwowanego w tym postępowaniu wynosi 521.800,85 zł. Ponadto Sąd miał na uwadze, że spółka Zakłady (...) znajduje się w upadłości układowej, a Sądowi nie są znane postanowienia układu. Egzekucja z zajętych udziałów może być prowadzona na rzecz innych podmiotów, co również może stanowić przeszkodę w uzyskaniu przez powoda pełnego zaspokojenia.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Wyrok zaskarżyli pozwani, zarzucając:

1. naruszenie art. 533 k.c. poprzez jego niezastosowanie i pominięcie, że pozwani wskazali mienie dłużnika M. W. (1) oraz dłużnika rzeczowego (...) Sp. z o.o., z/s w P. wystarczające do zaspokojenia strony powodowej, na których na rzecz strony powodowej została ustanowiona hipoteka przymusowa na zabezpieczenie wierzytelności, której dotyczy niniejsze postępowanie, a strona powodowa nie zaprzeczyła, aby nie miała możliwości zaspokojenia się z tej nieruchomości i nie wykazała, że egzekucja z niej jest lub byłaby bezskuteczna;
2. naruszenie art. 527 § 2 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i niezasadne uznanie, że czynność prawna dokonana przez dłużnika z osobą trzecią pociągała za sobą niewypłacalność dłużnika;
3. naruszenie art. 232 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez uznanie, że powódka w sposób dostateczny wykazała fakty, z których wywodzi skutki prawne, a mianowicie spełnienie wszystkich przesłanek wynikających z art. 527 § 1 i 2 k.c. umożliwiających uwzględnienie skargi pauliańskiej co do czynności dokonanych w celu pokrzywdzenia wierzyciela;
4. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonaną z przekroczeniem wskazań wiedzy i zasad doświadczenia życiowego ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, a tym samym poprzez ocenę nie swobodną, lecz zupełnie dowolną, poprzez przyjęcie że postępowanie egzekucyjne prowadzone z KW nr (...), (...), (...), POI (...) oraz udziałów M. W. (1) w Zakładach (...) sp. z o.o. w upadłości układowej nie doprowadzi do zaspokojenia powódki, co doprowadziło do uznania, że w niniejszej sprawie występują przesłanki do uznania czynności prawnych dłużnika za bezskuteczne w stosunku do powódki, a ponadto poprzez pominięcie znaczących dla rozstrzygnięcia faktów i dowodów zwłaszcza wskazujących na wartość wskazanych powyżej składników majątkowych – w tym istniejący depozyt sądowy, co miało istotny wpływ na wynik sprawy w zaskarżonym zakresie;
5. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu Okręgowego z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, która miała wpływ na treść orzeczenia, polegającą na przyjęciu, że zaspokojenie wierzytelności powoda zostało utrudnione i do tego celu konieczne jest włożenie dodatkowego nakładu czasu, kosztów i ryzyka przez wierzyciela;
6. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu Okręgowego z treścią zebranego w sprawie materiału wskutek naruszenia przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie dokonanie oceny dowodów w sposób nie wszechstronny, bowiem z pominięciem wszelkich informacji zawartych w dowodach przedłożonych przez pozwanych, jak i odrzucenie jej wniosków dowodowych, mających istotne znaczenie dla wyjaśnienia kwestii

składników majątkowych, z których powód może się w pełni zaspokoić, a zwłaszcza nie doprowadzenie dłużnika – M. W. (1) do niewypłacalności na skutek przeniesienia składników majątkowych na rzecz pozwanych.

Pozwani wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości poprzez jego zmianę i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od strony powodowej na rzecz pozwanych zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz zasądzenie od strony powodowej na rzecz pozwanych zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych, a ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpatrzenia, przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Na podstawie przedłożonych przez strony dokumentów, Sąd Apelacyjny uzupełnia ustalenia Sądu pierwszej instancji o fakty, które miały miejsce już po wydaniu zaskarżonego wyroku.

Postanowieniem z 10 marca 2020 r. w sprawie XI GUp 68/14 Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. zmienił sposób prowadzenia postępowania upadłościowego wobec spółki Zakłady (...) sp. z o.o. z postępowania możliwością zawarcia układu na postępowanie w celu likwidacji majątku spółki. W uzasadnieniu postanowienia wskazano, że postępowanie toczy się od 7 listopada 2014 r. W toku postępowania wobec wszystkich członków zarządu spółki orzeczono prawomocnie zakaz zajmowania wszelkich stanowisk w organach spółek handlowych przez 5 lat. Postanowieniem z 16 października 2019 r. dla upadłego ustanowiono kuratora. Zmiana trybu postępowania nastąpiła ze względu na upływ 5 lat od chwili złożenia propozycji układowych, skonfliktowanie współników, brak zarządu, co uniemożliwia zawarcie układu i jego wykonanie.

Wyrok karny wobec M. W. (1) oraz pozostałych oskarżonych stał się prawomocny na skutek wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 20 września 2019 r. w sprawie II AKa 99/19.

Powód wystąpił w dniu 19 lutego 2020 r. z pozwem wobec (...) sp. z o.o., jako dłużnika rzeczowego, o zapłatę kwoty 2.807.884 zł w związku ze spłatą kredytu na rzecz Banku (...) SA.

Sąd Apelacyjny nie widział potrzeby uzupełniania postępowania dowodowego w zakresie wskazanym w apelacji. Wartość nieruchomości, wobec których powód jest wierzycielem hipotecznym nie ma w sprawie znaczenia – o czym niżej. Pozostałe złożone z apelacją wnioski dowodowe uznano za spóźnione w rozumieniu art. 381 k.p.c. Pozwani nawet nie wyjaśnili, dlaczego dokumenty pochodzące sprzed wydania wyroku przedstawiają dopiero na tym etapie postępowania.

Zarzuty apelacji koncentrują się wokół możliwości uzyskania przez powódkę zaspokojenia swoich roszczeń od dłużnika rzeczowego (zarzut 1, 4, 6) oraz stanu majątkowego dłużniczki, z którego wyprowadza się wniosek o braku pokrzywdzenia wierzyciela (zarzut 2, 3, 5) oraz możliwości zaspokojenia wierzytelności z udziałów M. W. (1) w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością (zarzut 1, 4, 6) – w wyniku przeprowadzenia egzekucji z jej udziałów.

Słusznie pozwani wskazują, że Zakłady (...) sp. z o.o. (kredytobiorca) oraz (...) sp. z o.o. (dłużnik rzeczowy) wobec powoda nie mają statusu dłużnika solidarnego. Obecnie, po spłacie długu za kredytobiorcę, także pozostali poręczyciele nie są odpowiedzialni wobec powoda solidarnie. Powód na mocy art. 518 § 1 k.c. wstąpił w prawa wierzyciela. Z związku z tym może dochodzić zwrotu całej wierzytelności od dłużnika głównego (spółki (...)) i wykorzystać fakt zabezpieczenia tego długu przez ustanowienie hipotek na nieruchomościach będących obecnie własnością spółki (...). Natomiast rozliczenie z pozostałymi poręczycielami następuje na podstawie art. 376 § 1 k.c. Odpowiedzialność wobec powoda pozostałych poręczycieli, spółki (...) i dłużnika rzeczowego jest odpowiedzialnością in solidum.

Prawdą jest zatem, że dług należny od M. W. (1) powód może egzekwować także od kredytobiorcy i od dłużnika rzeczowego oraz że osób tych nie wiąże węzeł solidarności. Okoliczność ta nie ma jednak w sprawie znaczenia, ponieważ przepis art. 533 k.c. odwołuje się wyłącznie do mienia dłużnika, a nie innych osób odpowiedzialnych obok niego.

Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z 11 lipca 2014 r. w sprawie III CSK 247/13 (OSNC 2015, nr 6, poz. 74). Choć teza tego orzeczenia odnosi się do dłużnika solidarnego, to w uzasadnieniu wyroku Sąd Najwyższy wypowiadał się szerzej, wskazując że: „przewidziany w art. 533 k.c. sposób obrony osoby trzeciej obejmuje możliwość wskazywania przez tę osobę jedynie mienia dłużnika, a więc podmiotu, z którym osoba ta dokonała zaskarżonej czynności prawnej prowadzącej do uszczuplenia majątku dłużnika. Nie ma zatem znaczenia, że obok dłużnika rozporządzającego elementami majątkowymi, za ten sam dług odpowiada jeszcze inny dłużnik solidarny, niezależnie od samej prawnej konstrukcji i funkcji tej solidarności. Stan wypłacalności współdłużnika solidarnego podmiotu dokonującego czynności fraudacyjnej nie może mieć zatem znaczenia nie tylko dla ustalania istnienia przesłanki niewypłacalności w rozumieniu art. 527 § 2 k.c., ale także w zakresie obrony osoby trzeciej przewidzianej w art. 533 k.c.” Akcentowanie w apelacji, że między M. W. (1) a spółką (...) i kredytobiorcą nie istnieje węzeł solidarności pozbawione jest więc znaczenia. Nie ma powodu aby różnicować współodpowiedzialność solidarną od wspólnej odpowiedzialności in solidum.

W związku z tym chybione są zarzuty co do nieprowadzenia przez Sąd Okręgowy postępowania dowodowego w celu ustalenia wartości obciążonych hipotekami nieruchomości i szans na zaspokojenie roszczenia powoda od dłużnika rzeczowego. Nie ma też znaczenia dołączone do apelacji pismo Komornika z 24 września 2019 r. w sprawie stanu egzekucji prowadzonej przez powoda przeciwko spółce (...) z nieruchomości, z którego wynika, że na poczet zadłużenia w kwocie 737.258,43 zł zgromadzono w depozycie sądowym 445.520,59 zł.

Rzeczywiście uszło uwadze Sądu Okręgowego, że egzekucja prowadzona z obciążonych hipotekami nieruchomości stanowiących własność spółki (...) nie dotyczy wiarygodności objętej niniejszym postępowaniem. Powód nie dysponuje jeszcze tytułem wykonawczym wobec dłużnika rzeczowego, a postępowanie o jego uzyskanie zainicjował dopiero po wydaniu zaskarżonego wyroku. Okoliczność ta, wobec treści art. 1036 § 2 k.p.c. nie ma jednak znaczenia. Powód, jako wierzyciel hipoteczny, będzie bowiem uczestniczył w podziale sumy uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości także w zakresie hipotek zabezpieczających umowę kredytu z 31 grudnia 2003 r. (nr umowy (...)). Jeśli do tego czasu nie będzie dysponował tytułem wykonawczym, to należność mu przypadająca zostanie pozostawiona na rachunku depozytowym Ministra Finansów. Trzeba jednak przypomnieć, że do tej pory dłużnik rzeczowy skutecznie blokował egzekucję na skutek innych postępowań, będących pokłosiem przestępczych działań M. W. (1), jej brata i ojca (wspólników (...)). W tej sytuacji twierdzenie, że powód uzyska w niedługim czasie pełne zaspokojenie z tych nieruchomości, nie może być uznane nawet za wysoce prawdopodobne. Uwagi te są czynione tylko w związku z uzasadnieniem apelacji, bowiem – jak wyżej wskazano – ujawnienie mienia innego dłużnika jest dla rozstrzygnięcia sporu nieistotne.

Niezrozumiałe jest odwoływanie się pozwanych do przepisów regulujących odpowiedzialność poręczyciela. Ani przepis art. 883 k.c., ani przepis art. 887 k.c. nie uzależniają prowadzenia egzekucji wobec współporęczyciela od wcześniejszego wyczerpania możliwości uzyskania zaspokojenia od kredytobiorcy czy też z innych form zabezpieczeń. Wiarygodność, której ochrony powód dochodzi, jest stwierdzona tytułem wykonawczym. Prawomocny wyrok, w którym zasądzono ją na rzecz powoda, z mocy art. 365 § k.p.c. wiąże także Sąd w niniejszej sprawie. Z zarzutów przysługujących poręczycielowi mogła skorzystać M. W. w postępowaniu głównym lub poprzez wytoczenie powództwa przeciwegzekucyjnego. Wyrok ten nie może być skutecznie zwalczany w postępowaniu ze skargi pauliańskiej.

W judykaturze utrwalony jest pogląd, że stan pokrzywdzenia wierzyciela bada się na dzień orzekania (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 5 lipca 2013 r., IV CSK 738/12, LEX nr 1396456; z 29 czerwca 2004 r., II CK 367/03, LEX nr 174173). Ustalony przez Sąd Okręgowy stan faktyczny wskazuje, że po upływie 7 lat od spłaty kredytu i wytoczeniu wielu powództw przeciw poręczycielom, powodowi udało się odzyskać zaledwie symboliczne w skali zadłużenia kwoty.

Jak wyżej, możliwości zaspokojenia się z majątku kredytobiorcy lub dłużnika rzeczowego nie mają także wpływu na ocenę przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela. Obecnie stan wypłacalności dłużniczki pozwani wiążą z jej udziałami w trzech spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością. Ta okoliczność ma świadczyć zarówno o braku pokrzywdzenia powoda ze względu na wypłacalność M. W. (1) (art. 527 § 1 i 2 k.c.), jak i zwolnieniu się pozwanych z obowiązku zadośćuczynienia roszczeniu powoda (art. 533 k.c.). Zarzuty te nie są uzasadnione.

Sąd Apelacyjny akceptuje stanowisko Sądu pierwszej instancji, znajdujące potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyroki: z 29 czerwca 2004 r., II CK 367/03, LEX nr 174173; z 28 listopada 2001 r., IV CKN 525/00, LEX nr 53110), że dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu także wtedy, gdy zaspokojenie można uzyskać z dodatkowym znacznym nakładem kosztów, czasu i ryzyka.

Egzekucja z udziału w spółce jest z natury rzeczy znacznie trudniejsza i mniej skuteczna niż egzekucja z nieruchomości (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 5 lipca 2013 r., IV CSK 738/12, LEX nr 1396456). Może być prowadzona na dwa sposoby: przez zastosowanie przepisów kodeksu postępowania cywilnego (art. 911³ k.p.c.) albo przez zastosowanie przepisów kodeksu spółek handlowych (art. 185 k.s.h.). O sposobie prowadzenia egzekucji rozstrzyga treść umowy spółki. Pozwani odwołują się do art. 185 k.s.h. Zgodnie z tym przepisem, sprzedaż udziałów wymaga ich oszacowania przez sąd rejestrowy i wskazania osoby, która nabędzie udziały (art. 185 § 1 k.s.h.), następnie osoba wskazana w ciągu dwóch tygodni od dnia zawiadomienia spółki o ustaleniu ceny nabycia ma wpłacić komornikowi sądowemu ustaloną cenę, a jeśli tego nie uczyni, prowadzona będzie egzekucja w trybie przewidzianym w przepisach egzekucyjnych. W sprawie nie wykazano, aby w przypadku udziałów dłużniczki w którejkolwiek ze spółek doszło choćby do prawomocnego oszacowania udziałów.

Efektywna egzekucja wydaje się mało prawdopodobna także ze względu na sytuację spółek.

Spółka (...) (następca kredytobiorcy) od kilku lat nie prowadzi działalności gospodarczej, a wniosek o ogłoszenie jej upadłości już w roku 2013 został oddalony ze względu na brak środków do przeprowadzenia postępowania upadłościowego. Spółka obecnie nie ma zarządu, bo członkowie poprzedniego ze względu na prawomocne skazanie nie mogą pełnić tej funkcji, a powołanie nowego zarządu jest utrudnione ze względu na skonfliktowanie współników. Spółka ta jest dłużnikiem powoda ze względu na spłacone kredyty. Dług tej spółki wobec powoda ze względu na spłacone kredyty, przy czym z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że jest to kwota kilku milionów.

Wobec spółki Zakłady (...) sp. z o.o. upadłość ogłoszono w 2014 roku. Postępowanie po zawarciu układu nie przyniosło efektu i obecnie spółka jest w upadłości likwidacyjnej. Także ta spółka nie ma zarządu wobec skazania dotychczasowych członków zarządu i nałożenie na nich zakazu zajmowania stanowisk w spółkach prawa handlowego oraz trudności z wyłonieniem nowego zarządu. Dokonana wycena udziałów nie jest prawomocna. Już choćby wobec zmiany postępowania upadłościowego z układowego na likwidacyjne możliwości rzekomego zbycia udziałów w postępowaniu egzekucyjnym wydają się iluzoryczne. Powód zaprzeczył zainteresowaniu nabyciem udziałów w spółce, pozostali współnicy także są dłużnikami powoda, a znalezienie zewnętrznych nabywców udziałów w upadłej spółce, w świetle zasad doświadczenia życiowego wydaje się mało prawdopodobne.

Również twierdzenia o możliwym zaspokojeniu z 5 udziałów dłużniczki w (...) sp. z o.o. abstrahują od ustalonych przez Sąd Okręgowy faktów. Powód zajął nie tylko udziały w tej spółce należące do M. W. (1), ale także udziały członków jej rodziny, wobec których dysponuje tytułami wykonawczymi – A. L. (2), A. L. (3), Ł. L. (2) i G. W. (męża powódki). Powód prowadzi też egzekucję wobec samej spółki (...), na razie również bezskuteczną, co przeczy twierdzeniom o dobrej kondycji spółki.

Egzekucja z udziałów w wyżej wymienionych spółkach wydaje się więc być mało realna, a w każdym razie długotrwała. Spełniona jest zatem przesłanka pokrzywdzenia wierzyciela (art. 527 § 1 i 2 k.c.). Powołanie się na posiadanie przez dłużniczkę udziałów, z których skuteczna egzekucja wydaje tylko hipotetyczna, nie spełnia także wymagań z art. 533 k.c.

W tym kontekście drugorzędne znaczenie mają wywody pozwanych, że art. 533 k.c. zobowiązuje osobę trzecią do wskazania składników majątkowych równych korzyści, jaką uzyskała, natomiast obojętne jest czy doprowadzi to do pełnego zaspokojenia wierzyciela. Nie mniej i z tym poglądem Sąd Apelacyjny się nie zgadza. Odwrotny wręcz wniosek wynika z powołanego w apelacji wyroku Sądu Najwyższego z 16 marca 2006 r., III CSK 8/06, OSNC 2006, nr 12, poz. 207. Sąd Najwyższy uznał bowiem, że w myśl art. 533 k.c. zwolnienie od zadośćuczynienia żądaniu uznania czynności za bezskuteczną może nastąpić na dwa sposoby: przez zaspokojenie wierzyciela albo przez wskazanie mienia wystarczającego do zaspokojenia. Pierwszy z tych sposobów ma miejsce wówczas, gdy osoba trzecia spełni świadczenie o wartości odpowiadającej uzyskanej przez nią korzyści majątkowej, drugi polega natomiast na wskazaniu wystarczającego do zaspokojenia wierzyciela mienia dłużnika. Również Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z 19 lutego 2014 r., I ACa 991/13 (LEX nr 1444773) nie wyraził poglądu, który przypisuje mu autor apelacji.

Pozwani powołali się także na stanowisko M. P.-S. (System Prawa Prywatnego, T. 6., Prawo zobowiązań – część ogólna, pod red. A.Olejniczaka, s. 1779) i M. S. (Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom I-II, pod red. G. Bieńka, Warszawa 2011, art. 533). Nie jest ono jednak tak jednoznaczne. M. S. bowiem jednocześnie zaakceptował stanowisko wyrażone w wyżej przywołanym wyroku Sądu Najwyższego z 16 marca 2006 r., III CSK 8/06.

Sąd Apelacyjny podkreśla, że w przepisie art. 533 k.c. wyraźnie mowa o mieniu wystarczającym do zaspokojenia wierzyciela, a nie mieniu równym uzyskanej korzyści. Przy wykładni przepisów oczekiwanej przez pozwanych, gdyby dłużnik przy długi w wysokości 500.000 zł posiadał składnik majątku o wartości 100.000 zł i dokonał z różnymi osobami 4 czynności fraudacyjnych każda o wartości 100.000 zł, to każda z tych osób w równoległe prowadzonych procesach mogłaby się uwolnić od odpowiedzialności wskazując na pozostałe mienie dłużnika, choć oczywiście nie doprowadziłoby to do zaspokojenia wierzyciela. Ponadto ujawnienie majątku o wartości 100.000 zł nadal oznacza, że dłużnik jest niewypłacalny co do pozostałych 400.000 zł. Przedstawiana przez pozwanych interpretacja przepisu art. 533 k.c. nie odpowiada celowi, jakiemu ma służyć skarga pauliańska.

Podsumowując, nieruchomości, które nabyli od dłużniczki pozwani, były jedynym majątkiem, z którego powód mógł się realnie zaspokoić. Prowadzona od kilku lat egzekucja z udziałów M. W. (1) w trzech spółkach do tej pory jest nieskuteczna, a szanse na jej rychłe i efektywne dla powoda zakończenie są czysto hipotetyczne. Zarzuty apelacji nie mogły zatem doprowadzić do zmiany wyroku i oddalenia powództwa.

Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia (z powyższymi uzupełnieniami) i aprobuje wyprowadzone wnioski prawne.

Apelację oddalono na podstawie art. 385 k.p.c., a o kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika powoda ustalono na podstawie § 15 ust. 3, § 2 pkt 6 i § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.2018.265.tj.).

SSA Małgorzata Gulczyńska SSA Karol Ratajczak SSA Ryszard Marchwicki

--	--	--